

IMPACTUL GAZPROM-ULUI ASUPRA ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA

Drd. Iulian VIȚĂ, ASEM

Creșterea continuă a prețurilor la gazele naturale, în Republica Moldova, dar și lipsa concurenței pe piață a producției acestora a devenit o problemă care afectează foarte mult consumatorii și face tot mai vulnerabilă economia slab dezvoltată a țării. Fiecare majorare de preț este privită atent de consumator ca pe un spectacol, în care solicitantul și operatorul licențiat pentru distribuirea gazelor (ANRE) se află într-o dispută concentrată, căreia i se acordă o atenție exagerată, atunci când posibilitățile de a influența prețul final sunt limitate. Efectele, de fiecare dată, sunt aceleași, aceleași sunt și cauzele, care, în esență, generează scumpirile în lanț, iar direcțiile în care trebuie concentrate eforturile pentru a diminua consecințele aduse de scumpirea gazelor naturale sunt explorate superficial.

În condițiile în care Republica Moldova depinde de produsele energetice de import, care sunt monopolizate de gazele naturale achiziționate de la un singur furnizor, este imperativă necesitatea de a întreprinde acțiuni reale pentru redresarea situației.

Cuvinte-cheie: gaze naturale, preț, dependență, gazificare, alternativă, diversificare, Gazprom, Moldovagaz.

JEL: L95; Q41; Q42.

Introducere

Dacă analizăm situația de pe piața gazelor naturale din Republica Moldova, constatăm că 99,9% dintre acestea sunt importate din Rusia, prin intermediul companiei Gazprom S.A., care, după toate standardele, este un gigant economic și deține cea mai mare rezervă de gaze naturale din lume, rezervă estimată la 33,1 mii milioane m³. Atât pentru economia

THE IMPACT OF GAZPROM ON THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

PhD student Iulian VITA, ASEM

The continuous increase of gas prices in Moldova, and the current inability to deter this rise, has become a problem that greatly affects consumers increasingly weakens the country's vulnerable economy. Every price increase is seen in careful terms by the consumer as a dispute between the demand and the regulator, which gets exaggerated attention whereas the possibility to limit the final price are very limited. The effects are each time the same, so are the causes the essentially generate the chain price increase. At the same time, the directions where the efforts should be focused to mitigate the consequences brought about by higher natural gas tariffs are superficially explored.

Given that Moldova is dependent on imported energy products, which are monopolized by natural gas purchased from a single gas provider, the need to take real action to redress the situation is imperative.

Key words: natural gas, dependency, gasification, alternative, diversification, Gazprom, Moldovagaz.

JEL: L95; Q41; Q42.

Introduction

If we analyze the situation of the gas market of Moldova, we note that 99.9% of gas resources are imported from Russia through Gazprom, which is an economic giant and holds the largest reserves of natural gas of world reserves estimated at 33,1 million thousands m³. The cost of imported gas is decisive for Moldova's economy as well as for every individual citizen. Reducing the cost fosters economic growth,

Republicii Moldova, cât și pentru fiecare cetățean în parte, costul gazelor importate joacă un rol decisiv. Micșorarea acestui cost favorizează creșterea economică, atragerea de investiții, creșterea concurenței produselor fabricate pentru piața internă și cea externă.

În anul 2014, concernul S.A.D. Gazprom din Federația Rusă a continuat să fie unica sursă de gaze naturale pe piața din Republica Moldova. Volumul total de gaze naturale achiziționate a constituit 1053,1 mil.m³. Comparativ cu anul 2013, acesta s-a majorat cu 2,1%, fiind inversată tendința de diminuare, ce a persistat în ultimii nouă ani consecutiv, exceptând anul 2010, când s-a înregistrat o creștere de 5,5 la sută.

Începând cu luna ianuarie 2014, prețul contractual de achiziție a gazelor naturale a constituit 374,2 dolari SUA/1000 m³, preț valabil pentru trimestrul întâi al anului 2014 și care a fost mai mare cu 0,8% decât cel din perioada trimestrială anterioară (în trimestrul patru al anului 2013 – 371,4 dolari SUA/1000 m³). Ulterior, însă, calculat conform formulei prestabilite în contractul de procurare a gazelor naturale, modificat trimestrial, prețul de achiziție nu a variat esențial și a constituit în trimestrul doi – 381,9 dolari SUA/1000 m³, în trimestrul trei – 385,9 dolari SUA/1000 m³ și în trimestrul patru – 376,1 dolari SUA/1000 m³.

Astfel, prețul mediu de procurare a gazelor naturale, în anul 2014, de la compania nominalizată, a constituit 377,1 dolari SUA/1000 m³, preț ce este cu 0,7% mai mic decât cel achitat în anul 2013 (379,6 dolari SUA/1000 m³). Totodată, însă, exprimat în lei moldovenești, dată fiind deprecierea monedei naționale, prețul de procurare a gazelor naturale a înregistrat o majorare de 12,6%, de la 4773 lei la 5373 lei pentru 1000 m³.

Referitor la dinamica livrărilor utile de gaze naturale consumatorilor în parte, pe întreprinderile de distribuție, în anul 2014, se cere menționat că majoritatea dintre acestea (9 din 12 întreprinderi) au înregistrat o creștere a volumelor de gaze livrate. Cele mai semnificative majorări, cu 5,7-9,4%, au înregistrat trei între-

attracts investment, and increases competition of manufactured products on domestic and foreign markets.

In 2014, Gazprom concern of the Russian Federation continued to be the sole source of natural gas on the Moldovan market. Total purchases of natural gas amounted to 1053.1 million m³. Compared with 2013, the gas consumption increased by 2,1%, which reversed the trend of decline that has persisted for the last nine consecutive years, except 2010, when gas consumption grew by 5.5 per cent.

Since January 2014, the contractual purchase price of natural gas was USD 374,2 / 1000 m³, a price which applied to the first quarter of 2014 and was higher by 0,8% than that of the previous quarterly period (in the fourth quarter of 2013 – 371,4 USD/1000 m³). Later, calculated according to the present natural gas purchase contract, changed quarterly, the purchase price did not vary essentially and amounted in the second quarter to USD 381,9 / 1000 m³ and in the third quarter to USD 385,9/1000 m³, as well as to USD 376,1000 m³ in the fourth quarter.

Thus, the average price at which natural gas procurements were conducted in 2014, was USD 377,1/1000 m³, a price which is by 0,7% lower than the one paid in 2013 (USD 379,6/1000 m³). However, at the same time, if expressed in MDL, given the depreciation of the national currency, the procurement price of natural gas increased by 12,6% from MDL 4773 to MDL 5373 per 1000 m³.

Regarding the dynamics of useful natural gas supplies to consumers in part through distribution companies, in 2014, it should be noted that most of them (9 of 12 enterprises) recorded an increase in gas volumes delivered. The most significant increase, with 5,7 to 9,4%, was recorded by three companies – LLC „Balti-gaz”, LLC „Edinet-gaz” and LLC „Stefan Voda-gaz”. The remaining 6 enterprises have had a

prinderi: S.R.L. „Bălți-gaz”, S.R.L. „Edineț-gaz” și S.R.L. „Ștefan Vodă-gaz”. Restul de 6 întreprinderi au obținut creșteri mai mici, cuprinse între 0,5 și 3,1%. Totodată, în zonele deservite de trei întreprinderi de distribuție, au avut loc diminuări ale consumului, dintre care cea mai relevantă descreștere, de 14,8%, i-a revenit S.R.L. „Orhei-gaz”, în timp ce, pentru celelalte două întreprinderi, S.R.L. „Cimișlia-gaz” și S.R.L. „Ungheni-gaz”, diminuarea a fost nesemnificativă, de 1,2% și, respectiv, 1,8%. Pentru ultimele două întreprinderi această tendință este caracteristică deja la patrulea an consecutiv.

Urmare a evoluției neuniforme a consumului pe zonele de deservire ale operatorilor rețelelor de distribuție, în anul 2014, au avut loc modificări ale ponderii acestora în livrările utile totale de gaze naturale. Astfel, grație majorării livrărilor de către S.R.L. „Bălți-gaz”, S.R.L. „Edineț-gaz” și S.R.L. „Ialoveni-gaz”, cota-parte a acestora în structura livrărilor utile totale s-a majorat cu 0,5, 0,3 și, corespunzător, 0,1%. În același timp, cel mai semnificativ a diminuat ponderea S.R.L. „Orhei-gaz”, cu 0,5%. S.A. „Moldovagaz” (ca furnizor de gaze naturale în zona de deservire a S.R.L. „Chișinău-gaz”), cu 0,4%, iar cota-parte a S.R.L. „Florești-gaz” și S.R.L. „Cimișlia-gaz” a descrescut cu câte 0,1% fiecare. În cazul celorlalte cinci întreprinderi, ponderea în livrările totale de gaze naturale a rămas la nivelul anului 2013.

Cea mai accentuată creștere, atât relativă, cât și absolută, a consumului de gaze naturale, în anul 2014 (cu 4,7%), a fost înregistrată de către alți agenți economici (industrie, agricultură, transport, comerț etc.), în valoare absolută constituind **10,9 mil.m³**. Această categorie de consumatori înregistrează al doilea an consecutiv o creștere a consumului, **ceea ce constituie semne potrivit cărora, în acei ani, a avut loc o relansare economică**. De asemenea, a avut loc majorarea consumului în cazul întreprinderilor din sectorul energetic – centralelor electrice cu termoficare, centralelor termice pentru producerea și aprovizionarea cu energie termică a consumatorilor de tip urban prin sistemele de

small increase between 0,5 and 3,1%. At the same time, three distribution companies have known reductions in consumption, of which the most relevant decrease of 14,8% was registered by LLC „Orhei-gaz”, while the other two companies – LLC „Cimislia-gaz” and LLC „Ungheni-gaz” registered an insignificant decrease of 1,2% and 1,8% respectively. For the latter two enterprises trend is a feature for the fourth consecutive year.

As a result of uneven consumption evolution in service areas of distribution system operators, in 2014 there were changes in their share in total useful natural gas deliveries. Thus, thanks to increasing supplies by LLC „Balti-gaz” LLC „Edinet-gaz” and LLC „Ialoveni-gaz” the share of their total useful supply structure was increased by 0.5, 0.3, corresponding to 0.1%. At the same time, LLC „Orhei-gaz” has decrease of the percentage most significantly, with 0.5%. „Moldovagaz” (as a gas supplier in the service area of LLC „Chisinau-Gas”), with 0,4% and the share of LLC „Floresti-gaz” and LLC „Cimislia-gaz” decreased by 0,1% each. For the other five companies the share of total natural gas deliveries remained at the level of 2013.

The most significant increase in both relative as well as absolute consumption of natural gas in 2014 (4,7%) was recorded by other operators (industry, agriculture, transport, trade, etc.), in absolute value being **10.9 mil. m³**. This consumer category recorded the second consecutive year an increase in consumption, **which shows signs that in those years there was economic recovery**. Also, there was increase in consumption for energy companies – heating power plants, thermal power plants for the production and supply heat to urban consumers through centralized supply systems, with 3,4 million m³, or 0 9%, after a sharp decline for this category of consumers of 8.3% in 2013. The slight increase of 0.3 million m³, or 0.6% of

alimentare centralizată, cu 3,4 mil.m³, sau 0,9%, după o reducere accentuată pentru această categorie de consumatori de 8,3% în anul 2013. Este de menționat și creșterea ușoară cu 0,3 mil.m³, sau 0,6% a consumului de către instituțiile publice, care a fost precedată de o diminuare în perioada anterioară. În același timp, contrar trendului general de majorare, de notat reducerea neesențială (cu 0,3%) a consumului de gaze naturale înregistrată de gospodăriile casnice, după o diminuare de 7,0% în anul 2013. Tendința de descreștere a consumului, la această categorie, se face simțită al patrulea an consecutiv, fenomen, care are loc în condițiile de continuare a procesului de gazificare și de majorare a numărului de consumatori casnici. În structura consumului de gaze, cea mai mare cotă-parte, de 41,4%, le-a revenit, ca și anterior, întreprinderilor din sectorul energetic, în scădere cu 0,2% față de perioada de referință anterioară, după o reducere de 1,7% în anul 2013. Ponderea consumatorilor casnici a constituit 28,9%, cu 0,5% mai puțin decât în anul 2013, iar ponderea instituțiilor publice a alcătuit 4,4%, cu 0,1 % mai puțin decât în anul 2013. În același timp, cota altor agenți economici (exceptându-i pe cei din sectorul energetic) a fost de 25,3 la sută, în creștere cu 0,8% față de anul 2013.

Tariful mediu de livrare a gazelor naturale către consumatori a înregistrat o diminuare ne semnificativă de la 6121 lei la 6118 lei pentru 1000 m³, descreștere generată în totalitate de modificarea structurii livrărilor de gaze naturale pe categorii de consumatori. În același timp, venitul obținut de S.A. „Moldovagaz” de la livrarea gazelor naturale s-a majorat cu 1,4%, de la 5786,7 mil.lei la 5867,3 mil.lei. Creșterea veniturilor obținute de întreprindere a avut loc datorită sporirii consumului de gaze naturale în expresie naturală cu aceeași rată de 1,4% asigurate de import.

Dacă însă ne referim la două state vecine, care stau mai bine la acest capitol, dar nu într-atât de bine, ca să poată beneficia de această situație, apoi, Ucraina și România produc și extrag resurse energetice care nu acoperă necesitățile economiei

consumption by public institutions should also be mentioned, which It was preceded by a decline in the previous period. Meanwhile, contrary to the general trend of increase, the natural gas consumption by households witnessed a slight reduction (0,3%) recorded after a decrease of 7,0% in 2013. The trend of decreasing consumption by this category is felt during the fourth consecutive year, a phenomenon that takes place in conditions of continuation of gasification and increase the number of households. In the structure of gas consumption, the highest share of 41,4%, has returned to the previous rate, enterprises in the energy sector, down 0,2% compared to the previous reference period, after a 1,7% in 2013. The share of household consumption constituted 28,9%, with 0,5% less than in 2013, while the share of public institutions made up 4,4%, with 0,1% less than in 2013. Meanwhile, the share of other operators (except those in the energy sector) was of 25,3 per cent, increasing by 0,8% compared to 2013.

The average tariff of natural gas for consumers declined marginally from MDL 6121 to MDL 6118 per 1000 m³, a decline generated entirely by the changing the structure of gas supplies per consumer category. Meanwhile, the revenue of „Moldovagaz” on supply of natural gas increased by 1,4% from MDL 5786,7 million to MDL 5867,3 million. The increase of enterprise revenues was due to increasing consumption of natural gas in kind with the same rate of 1,4% provided by import.

But if we refer to the two neighbouring countries that are better at this chapter, but not as well as to benefit from this, given that both Ukraine and Romania produce and extract resources energy economy that do not cover their needs, and they are forced to import certain quantities of energy from other regions, particularly natural gas (Romania is less dependent).

proprii, fiind și ele nevoite să importe anumite cantități de energie din alte regiuni, în special gaz natural (România este mai puțin dependentă).

Dependența economică de importul de gaze naturale este evidentă. De aceea, în această investigație, încercăm să analizăm impactul asupra economiei.

În continuare, urmărim modul în care creșterea prețului la gaz influențează asupra PIB-ului sau care este ponderea sectorului energetic în PIB. Observăm că prețul la gaze a fost în creștere, dar și PIB-ul a fost în creștere, totuși majorări mai mari au fost înregistrate în timpul descreșterii ușoare a prețului la gazele naturale.

Moldova's economic dependency on natural gas imports is evident. Therefore, we tried to analyse the impact of gas prices on its economy.

Let us examine how the gas price increase influences the GDP or what is the share of energy sector if GDP. We note that the price of gas has been increasing and GDP has been increasing, yet greater increases in comparison were recorded during slight decrease in the price of natural gas.

Tabelul 1/ Table 1

**Corelarea dintre prețul gazelor, PIB și ponderea sectorului energetic în PIB/
The correlation between gas prices, GDP and energy sector share in GDP**

	2001	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Prețul la gazele naturale 1000 m ³ dolari/ Natural gas price per 1000 m ³ in US dollars	78,0	76,1	250,1	250,1	394,0	379,6	377,1
PIB Prețuri curente/ GDP real price	19051	37651	71885	82348	88227	100510	111501
Ponderea sectorului energetic în PIB/The share of energy sector as percentage of GDP	2,75	2,04	3,44	3,36	3,37	3,25	3,22

Sursa: Elaborat de autor/ Source: Elaborated by the author

Totuși, pentru a ne crea o impresie mai amplă despre evoluția situației, am dori să urmărim starea de lucruri începând cu anul 2000. În anul 2000, consumul de gaze al Republicii Moldova a constituit circa 2,5 miliarde metri cubi, inclusiv volumul consumat de către utilizatorii din localitățile din partea dreaptă a Nistrului – un miliard metri cubi. Conform situației de la 1 ianuarie 2001, se aflau în exploatare: 580,77 km de gazoducte magistrale, 451,15 km de gazoducte – branșamente, 7471,15 km de gazoducte și rețele de distribuție locale și 56 de stații de distribuire

However, for a broader review of the developments one should look at the situation since 2000. In 2000, Moldova's gas consumption was about 2,5 billion cubic meters (m³), including users from rural consumption from the right Dniester – a billion cubic meters. As of 1 January 2001 were in operation: 580,77 km of thoroughfare gas pipelines, 451,15 km – of gas pipelines connections, 7471,15 km of gas pipelines and local distribution networks and 56 gas distribution stations. In total, 227 territorial units were connected to the gas network.

a gazelor. În total, la rețeaua de gazificare erau conectate 227 de localități.

La 28.12.2001, este adoptată Hotărârea de Guvern nr. 1492 „Cu privire la aprobarea Programului de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2005”. Principalul scop al Programului consta în elaborarea și implementarea noilor direcții prioritare în domeniul gazificării, până în anul 2005, în condițiile demonopolizării acestui sector. Obiectivele majore propuse erau: crearea sistemului național de evidență transparentă a importului și tranzitului de gaze; dezvoltarea gazoductelor magistrale și gazoductelor-branșamente. De asemenea, profitând de poziția strategică de tranzit, este necesară amplificarea conexiunilor favorabile externe, care ar permite utilizarea eficientă a capacităților existente. În realitate, Programul de gazificare s-a dovedit a fi un instrument care avea drept scop atragerea, în această afacere, a populației din localitățile rurale, unde investiția unei familii constituia o valoare de la 3 mii de lei până la 17 mii lei. Când se ajunge, însă, la faza de conectare la sursa de gaze naturale, populația din localitățile rurale este deposedată de aceste proprietăți în mod abuziv.

În afară de faptul că cetățenii din mediul rural au efectuat investiții în construcția rețelelor locale, ei sunt nevoiți să plătească și deservirea acestor rețele de care se folosește Gazprom-ul prin intermediul S.A. „Moldovagaz”, pentru a-și vinde produsul și a realiza profituri. Realizarea **Programului de gazificare a Republicii Moldova** nu poate fi considerată eficientă, deoarece programul **nu prevede conectarea consumatorilor finali din sursele preconizate**, iar construcția gazoductelor pe artera principală a localităților, fără conectarea consumatorilor finali, ar fi o farsă. Programul respectiv a fost elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 360 din 11 aprilie 2000 „Cu privire la adoptarea Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2017”. Până în anul 2005, conform Programului național de gazificare a Republicii Moldova, au fost finali-

On 28.12.2001 the Government Decision no. 1492 on the approval of the Gasification Program of Moldova until 2005 was adopted. The main purpose of the program was the development and implementation of new priority directions in the field of gasification until 2005 under de-monopolization of the sector. The major objectives proposed were the creation of a national database on transparency of import and transit of gas, developing gas pipes and gas pipes connections. Similarly, taking advantage of the strategic position of transit would amplify favourable external connections that would allow efficient use of existing capacity. In reality, the gasification program has proved to be a tool which aimed to attract the rural population to the business, where a family is a value investment from MDL 3 thousand to MDL 17 thousand. When it comes, however, to establish a connection to the source of gas, the rural population is deprived of those properties abusively.

Apart from the fact that rural citizens have invested in building local networks, they have to pay also the maintenance cost of the networks used by „Gazprom” through S.A. „Moldovagaz” to sell its product and make profits. The implementation of **Gasification Program of Moldova** cannot be considered effective because the program does **not foresee end-consumers, connection to gas sources and pipelines** construction of settlements on the main artery, the program would therefore be a farce without connecting the neighbouring end consumers. This program was developed in accordance with the Government Decision no. 360 of 11 April 2000 on the adoption of the Energy Strategy of Moldova until 2017. Up to 2005, according to the National Gasification Program of Moldova, the construction of gas pipelines was completed, which gave the opportunity to provide gas to 143

zate lucrările de construcție a gazoductelor, care au dat posibilitatea de a gazifica 143 de localități, inclusiv a gazoductului de înaltă presiune cu o lungime de 94 km și a 5 stații de distribuție a gazelor, gazoductele-branșamente Șendreni-Ungheni și Florești-Soroca.

Pentru finanțarea lucrărilor de construcție la gazificarea localităților, în anul 2005, au fost alocate, din bugetul de stat, mijloace în sumă de 248,3 mil. lei, bani, care, de fapt, trebuiau să fie investiți legal de către Gazprom în dezvoltarea sistemului gazier din Moldova ca acționar majoritar al S.A. „Moldovagaz”, dar care nu a făcut așa ceva.

Începând cu anul 2006, în Republica Moldova, a luat sfârșit epoca gazului natural ieftin: în anul 2006, costul gazelor naturale livrate din Rusia a crescut cu 37,5%, în 2007 – cu 212,5%. Cu toate că scumpirea gazelor devenea tot mai dificilă pentru populația Republicii Moldova și în pofida faptului că consumul nu înregistra creșteri esențiale, gazificarea țării se efectua într-un ritm destul de intens. La data de 01.12.2007, erau gazificate 787 de localități, sau 52%, inclusiv până în anul 2005 – 471 de localități, în anul 2005 – 143 de localități, în anul 2006 – 113 localități și în decursul anului 2007 – 60 de localități. Potrivit oficialilor de la „Moldovagaz”, doar o treime din totalul de 13886 km de rețele de distribuție a gazelor, exploatate de agentul economic respectiv, constituiau proprietatea acestuia. O altă treime aparține autorităților publice locale, iar restul – diferiților agenți economici și persoanelor fizice care au investit în dezvoltarea sistemului de gazoducte și aceasta, în pofida prevederilor legale care, prin articolul 28 al Legii cu privire la gaze, care prevede că cheltuielile pentru extinderea rețelelor de distribuție sunt suportate de către **unitatea de distribuție**, în R. Moldova existând o singură unitate abilitată să distribuie gazele – S.A. „Moldovagaz”.

Cu scopul asigurării securității aprovizionării cu gaze naturale a mun. Chișinău, a fost construit gazoductul cu destinație strategică Tocuz – Căinari – Mereni. Gazoductul a fost dat în

localități, including high-pressure gas pipeline with a length of 94 km and 5 gas distribution stations, pipelines-connections Șendreni-Ungheni and Florești-Soroca.

To finance the construction works on gasification of settlements in 2005 the state budget allocated resources amounting to 248,3 million lei, money that actually had to be invested by Gazprom in developing the legal system in Moldova as natural gas shareholder of „Moldovagaz”, but has not done that.

Since 2006, Moldova has ended the era of cheap natural gas: in 2006 the cost of natural gas supplies from Russia increased by 37,5%, in 2007 – by 212,5%. Although more expensive gas for Moldova's population grew more painful and despite low increase in consumption the gasification of the country was carried out in a pretty intense pace. On 01.12.2007 787 settlements were provided with gas, or 52%, including by the year 2005 – 471 localities in 2005 to 143 localities in 2006 – 113 localities and in the year 2007-60 localities. According to „Moldovagaz”, only a third of the total of 13886 km of gas distribution networks operated by the company constituted its property. Another one third belongs to the local government, and the rest to different companies and individuals who have invested in developing the pipeline, notwithstanding the legal provisions in Article 28 of the Law on Gas, the costs for expanding distribution networks are supported by SA „Moldovagaz” **distribution unit** in Moldova, as the only unit authorized to distribute gas.

With a view of ensuring security of gas supply to Chisinau the pipeline was built with strategic destination Tocuz – Cainari – Mereni. The pipeline was commissioned in 2007 and has a length of 72 km and its cost was estimated at USD 22,5 million. It is the only pipeline that allows loading parts of the country from an

exploatare în anul 2007 și are o lungime de 72 km, iar costul acestuia a fost estimat la 22,5 mil. USD. Acesta este singurul gazoduct care permite alimentarea unei părți a țării dintr-un punct **cu o siguranță energetică mai mare decât celelalte, asigurând conexiunea cu conducta magistrală prin care se exportă gazele rusești în statele din Balcani.**

În 2008, a avut loc darea în exploatare a gazoductului Bălți-Ungheni, în prima etapă de implementare, iar în 2009, s-a finalizat construcția acestui gazoduct. Gazoductul permite ca, mai mult de 140 de localități sătești din partea de nord-vest a Republicii Moldova, care intră în componența raioanelor Sângerei, Fălești și Ungheni, să beneficieze de posibilitatea de a se racorda la rețeaua de gaze. Totodată, prin această acțiune, se urmărește creșterea securității energetice a țării. În perspectivă, funcționarea gazoductului Bălți-Ungheni va permite interconectarea sistemului național de gaze la sistemul Uniunii Europene prin Iași și asigurarea unei surse alternative de livrare a gazelor naturale. Odată cu extinderea rețelei de gaze, sporesc și datoriile față de Gazprom. Astfel, datoria totală a companiei „Moldovagaz”, la începutul anului 2009, constituia **1,343 miliarde de dolari SUA**, iar datoria Transnistriei față de Gazprom era de **640 milioane dolari SUA**. Tot în acest an, la 23.12.2009, este adoptată Legea nr. 123 din 2009 „Cu privire la gazele naturale”. Aceasta, de fapt, înlocuiește legea din 1998 și propune instituirea unui cadru legal pentru funcționarea **eficientă** a pieței gazelor naturale și desfășurarea activităților sectorului de gaze, în condiții de competitivitate și transparență, cu respectarea normelor de calitate, de securitate și de protecție a mediului, cu satisfacerea cerințelor incluse în directivele Uniunii Europene.

În 2010, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline în cadrul Comunității Energetice Europene. În februarie 2010, ca urmare a creșterii datoriilor la gaze a Moldovei, Gazprom a depus la Curtea Internațională de Arbitraj Comercial de pe lângă

energy security point higher than the other, providing connectivity with the main pipeline through which Russian gas is exported to the Balkan states.

In 2008 the operation of the first stage exploration of the pipeline Balti-Ungheni and in 2009 led to the construction of this pipeline. The pipeline allows more than 140 village settlements in the north-west of Moldova, part of Sangerei districts, Falesti and Ungheni, to connect to the gas network. At the same time, it seeks to increase the energy security of the country. In the future, the pipeline Balti-Ungheni will link the national pipeline system with the EU system by Iasi, with the possibility of alternative sources of gas supply. With the extension of pipelines and Gazprom debts increase. Thus, the total debt of „Moldovagaz” in early 2009 was **USD 1,343 billion**, and the Transnistrian debt to Gazprom was **USD 640 million**. Also this year, from 23.12.2009 adopted Law no. 123 2009 on the gas. It actually replaces the 1998 Law and proposes a legal framework for the **efficient** functioning of the gas market and the activities of the gas sector, in terms of competitiveness and transparency, in compliance with quality, safety and environmental protection standards of EU directives.

In 2010 Moldova became a full member in the European Energy Community. In February 2010, due to rising gas debt of Moldova, Gazprom submitted to the International Court of Commercial Arbitration attached to the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation a request for recovery from S.A. „Moldovagaz” debt of USD 207.883.835,16 for the gas supplied in 2007. This is the second time that Gazprom is trying to obtain a court decision in Russia to condemn S.A. „Moldovagaz” to pay the debt. Most of the current debt of USD 288 million rests with the Transnistrian region –

Camera de Comerț și Industrie a Federației Ruse o cerere de recuperare de la S.A. „Moldovagaz” a datoriilor de 207.883.835,16 USD pentru gazul furnizat în 2007. Este pentru a doua oară când Gazprom-ul încearcă să obțină într-o instanță de judecată din Rusia achitarea unei părți a datoriilor S.A. „Moldovagaz”. Cea mai mare parte a datoriei curente de 288 de milioane de dolari îi revine regiunii transnistrene – aproximativ 86 la sută, însă organele competente ale Republicii Moldova nu au întreprins acțiunile necesare pentru a demonstra care este, de fapt, consumul real de gaze naturale al regiunii transnistrene, iar cel care consumă are și obligația de a plăti.

Ca urmare a scumpirii gazului rusesc importat de la Gazprom din luna aprilie, ANRE a majorat, la 14 mai 2010, cu 15 la sută tarifele la gazele naturale, până la 263-265 USD pentru o mie de metri cubi.

about 86 per cent, but the competent authorities of Moldova have taken appropriate steps to demonstrate that it is in fact the actual consumption of natural gas incubes to the Transnistrian region and that the one who consumes has also the obligation to pay. As a result of higher prices of imported Russian gas from Gazprom in April 2010, The National Authority for Energy Regulation (ANRE) increased on 14 May 2010 the natural gas tariffs by 15 per cent up to USD 263-265 US Dollars per thousand cubic meters.

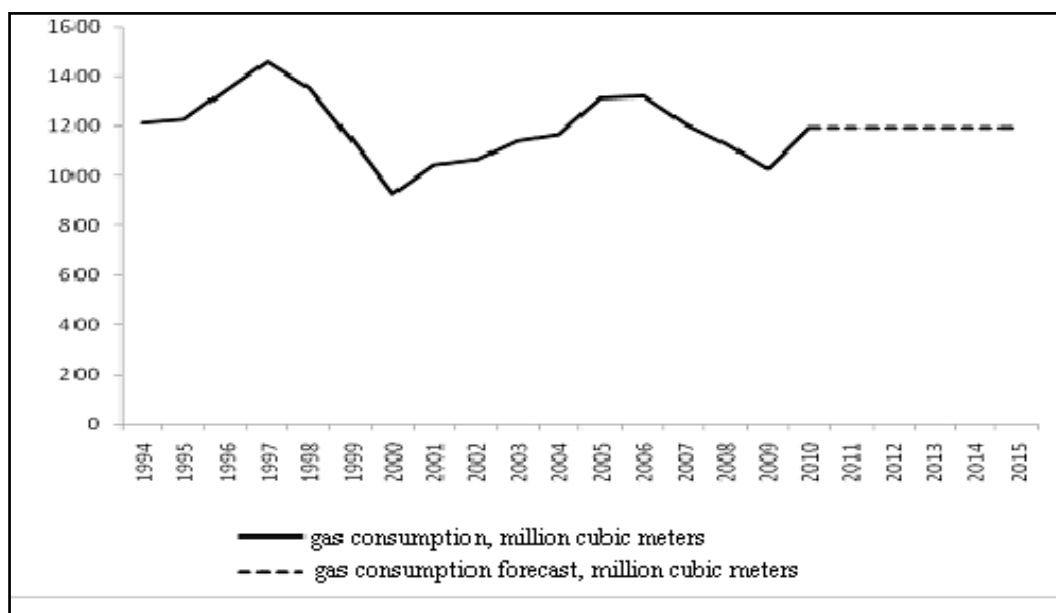

Figura 1. Evoluția consumului de gaze din 1994-2015 al Republicii Moldova în milioane metri cubi/ Figure 1. Evolution of gas consumption in 1994-2015 in Moldova in million cubic meters

Sursa: elaborată de autor în baza datelor preluate de la Bicova, E., Мониторинг индикаторов энергетической безопасности, 2008 și din „Raportul despre activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2009”, preluat de pe <http://www.anre.md/>

Source: elaborated by the author based on data taken from Bicova, E., Мониторинг индикаторов энергетической безопасности, 2008 and „Report on the work of the National Agency for Energy Regulation in 2009”, available at: <http://www.anre.md/>

Infrastructura sectorului de gaze naturale din Republica Moldova include rețeaua de transport (constituită din patru magistrale, cu stații de compresiune la Drochia și Tiraspol) și rețeaua de distribuție

Fiind un segment al fostului sistem sovietic de furnizare și export al gazelor naturale, rețeaua de conducte magistrale din Republica Moldova face parte din coridorul balcanic al Gazprom-ului, iar prin Hotărârea de Guvern nr. 611-XII din 27.10.1995 „Cu privire la proiectul individual de privatizare și reorganizare a întreprinderilor Concernului „Moldovagaz”, s-a ajuns la crearea societății pe acțiuni mixte moldo-ruse de tip închis „Gazsnabtranzit”. Acestea îi sunt transmise în gestiune activele întreprinderii republicane a gazoductelor magistrale „Moldovatrangaz” și ale Direcției regionale a gazoductelor magistrale „Tiraspoltrangaz”, capitalul statutar fiind distribuit între SA „Gazprom”, 50% + 1 acțiuni, Concernul de Stat „Moldovagaz” – 27% acțiuni, „Moldovatrangaz” – 12% acțiuni și „Tiraspoltrangaz” – 11% acțiuni. Reorganizarea Concernului de Stat „Moldovagaz” a constat în corporatizarea acestuia, fiind create mai multe societăți comerciale separate, printre care Societatea pe Acțiuni „Moldovagaz”, Întreprinderea de Transport de Gaze prin Conducte Magistrale „Moldovatrangaz” și întreprinderile de gaze din fiecare dintre raioanele care dispuneau de rețele de distribuție a gazelor naturale.

În contextul unei crize energetice acute, cauzate de faptul că tarifele la gazele naturale nu acopereau costurile de achiziție și de acumulare, în situația unor datorii enorme față de Gazprom, Guvernul Republicii Moldova a recurs la o serie de măsuri de deblocare a crizei. Influențate de situația datoriilor față de Gazprom, planurile de privatizare a Societății pe Acțiuni „Moldovagaz” au fost modificate, soldându-se cu convertirea în acțiuni a unei părți din datoriile Republicii Moldova față de Gazprom. În 1998, a fost creată Societatea pe acțiuni moldo-rusă „Moldovagaz”, acționari fiind Concernul rusesc Gazprom, cu o cotă-parte de 50% din acțiuni, Guvernul Republicii

Infrastructure of natural gas sector in Moldova includes a transport network consisting of pipelines with four compression stations in Drochia and Tiraspol and distribution network.

Being a segment of the former Soviet system supply and export natural gas pipeline network in Moldova is part of the Balkan corridor of *Gazprom* and the approval of the reorganization plan of the Concern „*Moldovagaz*”, the Moldovan Government issued a decree on creation of the joint stock company Moldovan-Russian closed „*Gazsnabtranzit*” (in Romanian version – „*Aprogastransit*”). It has under its management the business assets of republican gas pipes managing company „*Moldovatrangaz*” and the Regional Directorate of the gas pipes „*Tiraspoltrangaz*” with its statutory capital distributed between „*Gazprom*”, 50% + 1 shares, the State Concern „*Moldovagaz*” – 27% shares, „*Gazprom*” – 12% shares and „*Tiraspoltrangaz*” – 11% shares. Reorganisation of „*Moldovagaz*” Concern led to creation of several separate companies, including Joint Stock Company „*Moldovatrangaz*” enterprise transporting gas through pipelines "Gazprom" to gas companies of each district that had natural gas distribution networks.

In the context of an acute energy crisis, caused by the fact that natural gas tariffs did not cover the costs of acquisition and accumulation, in case of huge debts to „*Gazprom*”, the Government resorted to a series of measures to unlock the crisis. Influenced by the debt to „*Gazprom*” the plans for privatization of joint stock company „*Moldovagaz*” were changed, resulting in the conversion into shares of part of Moldova’s debt to Gazprom. In 1998 the Moldovan-Russian Joint Stock Company „*Moldovagaz*” Concern was created whereby the shareholders are Russian „*Gazprom*” with a share of 50% of shares, the Government of

Moldova cu 35,33, „Tiraspoltransgaz” cu 13,44% și 1,23% aparținând unor persoane fizice. La fel ca și în cazul sectorului electroenergetic, monopolul vertical integrat din sectorul gazelor naturale a fost supus reorganizării în vederea privatizării, guvernul elaborând proiectul concret de reorganizare și privatizare a întreprinderilor Concernului de Stat „Moldovagaz”. Ceea ce a deosebit însă procesul de reorganizare a sectorului gazelor naturale a fost interesul Gazprom-ului în asigurarea tranzitului gazelor naturale pe direcția balcanică prin magistralele ce traversează Republica Moldova. Societatea a fost creată prin comasarea SA „Gazsnabtranzit” cu societățile comerciale ale fostului Concern de Stat „Moldovagaz”, în afara întreprinderilor „Incorgaz” și „Gazproiect”. Astfel, în urma creării S.A. moldo-ruse „Moldovagaz”, concernul rusesc Gazprom devine proprietar a 50% din acțiunile întreprinderii, concern care include aproape toate activele fostului monopol vertical integrat – Concernul de Stat „Moldovagaz”. În urma reorganizărilor din sectorul de gaze naturale, s-a ajuns la o structură neordinară a pieței, având următoarele elemente: intrare nediscriminatorie pe piață; piața este parțial demonopolizată: orice persoană juridică ce satisface criteriile prevăzute de lege poate obține licență de activitate în sectorul gazelor naturale. Au fost separate funcțiile de transport și furnizare.

Activitățile de transport, furnizare și distribuție sunt realizate de întreprinderi separate. Întreprinderea „Moldovatransgaz”, deținătoare a licenței de transport, este o unitate juridică separată, care se află în proprietatea SA „Moldovagaz”, la fel ca și întreprinderea de transport „Tiraspoltransgaz” cu sediul în Transnistria, care nu este licențiată de ANRE. Funcția de furnizare angro a gazelor naturale (importul) este realizată de S.A. „Moldovagaz”. Deși „Moldovatransgaz” și SA „Moldovagaz” sunt separate la nivel juridic, separarea la nivel decizional și la nivel contabil nu este asigurată, același lucru fiind valabil și în raport cu întreprinderile de distribuție și furnizare cu amănuntul, afiliate la S.A. „Moldovagaz”.

Moldova with 35,33 % of shares of the Balkan corridor of „Gazprom”, „Tiraspoltransgaz” with 13,44% and 1,23% owned by private individuals. Just as in the electricity sector the vertically integrated monopoly in natural gas has undergone reorganization for privatization, the government developing concrete reorganization projects and privatization of the State Concern „Moldovagaz”. But what distinguished the reorganization of the gas sector was the interest of „Gazprom” in providing natural gas transit pipelines in the direction of the Balkans crossing Moldova. The company was created through the merger of JSC „Gazsnabtranzit” with companies of the former State Concern „Moldovagaz” outside firms „Incorgaz” and „Gazproiect”. Thus, following the creation S.A. Moldovan-Russian „Moldovagaz” Concern, Russian „Gazprom” becomes the owner of 50% of shares in the company, closed corporation which includes all assets of the former vertically integrated monopoly – State Concern „Moldovagaz”. Following the reorganization of the gas sector, a non-ordinary market structure was reached with the following elements: non-discriminatory market entry; partial monopoly in the market is any legal entity which meets the criteria laid down by law and can obtain a license for an activity in natural gas sector. The transmission and supply functions were separated.

Transmission, supply and distribution are carried out by separate undertakings. „Moldovatransgaz”, holding the transport licence is a separate legal entity, owned by „Moldovagaz”, as well as transport undertaking „Tiraspoltransgaz” based in Transnistria, which is not licensed by ANRE. The wholesale and supply of natural gas (import) is conducted by S.A. „Moldovagaz”. Although „Moldovatransgaz” and „Moldovagaz” are distinct legal entities, the separation is not ensured in decision-making and accounting, the same is true with respect to

Întreprinderile de distribuție pot deține și licențe de furnizare cu amănuntul a gazelor naturale, astfel monopolizând livrarea de gaze în zona de deservire a rețelelor de distribuție. După cum, în sectorul electroenergetic, orice deținător de licență de furnizare la tarife nereglementate poate cumpăra și vinde energie electrică la nivel angro, în sectorul gazelor naturale orice deținător de licență de furnizare la tarife nereglementate poate importa gaze naturale. Dar concurența pe acest segment nu se dezvoltă nu doar din cauza limitărilor de infrastructură, ci și din cauza deficiențelor regulatorii. Controlând rețeaua de transport, Concernul Gazprom nu este interesat de acordarea accesului la conductă pentru contractarea gazelor naturale din alte surse decât cele ale Gazprom-ului, dar nici cadrul de reglementare din R. Moldova nu asigură accesul nediscriminator la rețeaua de transport, mai ales prin faptul că operatorul de rețea este dependent de funcția de furnizare, adică „Moldovagaz” este în același timp și operator de rețea, și furnizor, ceea ce vine în contradicție cu politica UE. Prețul de furnizare a gazelor naturale către consumatori este reglementat de către ANRE, astfel fiind exclusă posibilitatea dezvoltării concurenței la nivel de furnizare cu amănuntul.

Singurul segment din sectorul gazelor naturale din Moldova, în care ar putea fi creată o piață competitivă, este cel de furnizare, pentru că, în țară, nu există alte segmente în care ar putea fi create piețe competitive, cum ar fi producția comercială sau depozitele de gaze naturale.

Segmentul furnizării de gaze naturale din R. Moldova nu este deschis, de facto, pentru competiție. La nivelul furnizării angro, deși formal piața este deschisă, legea nerestricționând activitatea de furnizare angro, nu există mecanisme care ar asigura liberalizarea acestei pieței, cum ar fi, de exemplu, accesul terței părți la rețea.

Monopolizarea, de facto, a pieței de furnizare a gazelor naturale către S.A. „Moldovagaz” este determinată de configurația infrastructurii și, în particular, de faptul că singura rută posibilă de furnizare angro a gazelor naturale este controlată de Gazprom. Chiar dacă

distribuție companii și retail supply, afiliată la „Moldovagaz”.

Distribuție enterprises may hold licenses to retail supply of natural gas, thus monopolizing gas supply in the service distribution networks area. As in the electricity sector supply any license holder at unregulated tariffs can buy and sell electricity at wholesale level, in any natural gas supply license holder at unregulated tariffs may import natural gas. But competition in this segment is growing not only because of the limitations of infrastructure, but also because of regulatory deficiencies. Controlling the transmission network, Gazprom is not interested in granting access to the pipeline for contracting gas from sources other than those of Gazprom, but the regulatory framework in Moldova does not ensure non-discriminatory access to the transmission network especially because the network operator is dependent on delivery function, i.e. „Moldovagaz” is at the same time network operator and provider, which runs counter to the EU policy. The price of natural gas supply to consumers is regulated by ANRE, thus precluding free competition at the retail supply level.

The only segment of natural gas in Moldova where a competitive market may be created is the supply, because in the country there are other areas that could create competitive markets such as commercial production or gas deposits.

The segment of natural gas supply in Moldova is not *de facto* open to competition. At the wholesale supply level, although according to the formal law the market is open and does not restrict the wholesale supply activity, there are no mechanisms that would ensure market liberalization, such as, for example, third party access to the network.

De facto the monopolization of the market supply by S.A. „Moldovagaz” is determined by the configuration of infrastructure and, in particular, by the fact that the only possible route

un furnizor, altul decât S.A. „Moldovagaz”, ar contracta gaze naturale de la un producător din Asia Mijlocie, singura posibilitate de a transporta gazele contractate o constituie conductele controlate de Gazprom.

Pentru a preveni această situație, pe parcursul independenței sale, Republica Moldova trebuia să fie cointerată de întărirea securității energetice și diminuarea dependenței energetice, care implică atât dependența economică, cât și sensibilitatea extremă a economiei naționale la evoluții nefaste ale prețurilor la resursele energetice. În realitate, însă, R. Moldova, practic, a ignorat un șir de alternative ce ar fi putut întări securitatea energetică și i-ar fi asigurat avantaje economice certe.

Gazul natural lichefiat (GNL) este o alternativă reală în ceea ce privește transportul față de gazul natural (stare gazoasă). Acesta este același gaz natural doar că, prin procesul de răcire, este condensat în lichid. Transportarea pe căi terestre sau maritime a GNL este mai sigură decât prin conductele de gaze, deoarece nu este exploziv ca lichid și costurile de transport sunt mai mici. Această modalitate comportă și consecințe mai favorabile pentru Republica Moldova, precum urmează (tabelul 2):

for natural gas wholesale supply is controlled by Gazprom. Even if a supplier other than S.A. „Moldovagaz” would contract natural gas from producers in Central Asia, the only way to transport gas is contracted through pipelines controlled by Gazprom.

To prevent this situation, during its independence, Moldova should be interested in strengthening its energy security and reduce energy dependence, involving both economic dependence and extreme sensitivity to adverse developments in the national economy to energy prices. In reality, Moldova virtually ignored a number of alternatives that could enhance energy security which would ensure clear economic advantages.

Liquefied natural gas (LNG) is a real alternative in terms of transport to natural gas. This is the same gas which is condensed into a liquid by cooling process. Transportation by land or sea of LNG is safer than pipelines gas because liquid explosives rates and transportation costs are lower. This method has more favourable consequences for Moldova as follows (tab. 1.2):

Tabelul 2/Table 2

**Estimările posibile ale inflației în cazul schimbării sursei alternative de GNL/
Estimates of possible alternative source of inflation when transferring LNG**

Anul/Year	Inflația (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 100% de la Gazprom/ Inflation (%) relative to gas import in proportion of 100% from Gazprom	Inflația (%) asociată cu importului de gaz în proporție de 90% de la Gazprom și 10% LNG/ Inflation (%) relative to gas import in proportion of 90% from Gazprom and 10% LNG	Inflația (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 75% de la Gazprom și 25% LNG/ Inflation (%) relative to gas import in proportion of 75% from Gazprom and 25% LNG	Inflația (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 50% de la Gazprom și 50% LNG/ Inflation (%) relative to gas import in proportion of 50% from Gazprom and 50% LNG	Inflația (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 25% de la Gazprom și 75% LNG/ Inflation (%) relative to gas import in proportion of 25% from Gazprom and 75% LNG
2015	6,36	4,97	2,04	0	0
2016	6,15	6,04	5,06	5,45	5,15
2017	6,15	6,04	5,87	5,46	5,11

Sursa: Elaborat de autor/Source: Elaborated by the authors

Observăm o reducere a inflației în cazul că vom trece la surse de gaze lichefiate.

La forumul regional pe teme energetice FOREN, care a avut loc în anul 2010, la Neptun (Constanța), viceministrul Economiei din Republica Moldova, Ilarion Popa, a declarat că Guvernul realizează studii pentru construirea unui terminal de gaze lichefiate în portul Giurgiulești, pentru a diminua dependența de gazele rusești. Terminalul de gaze lichefiate ar putea oferi posibilități de livrare, către consumatorii din R. Moldova, a gazelor naturale procurate în diverse țări ale lumii (Algeria, Egipt, Qatar etc.) și transportate cu ajutorul vaselor de tip „râu-mare” sau „mare-mare”. De exemplu, Franța dispune de patru terminale de asemenea tip.

Ca exemplu, am încercat să demonstrăm cum va fi influențată creșterea economică în cazul diversificării utilizării surselor.

We notice a reduction in inflation if we switch to liquid gas sources.

At the regional forum on energy issues (FOREN), held in 2010 in Neptune, Deputy Minister of Economy of Moldova, Ilarion Popa said that the Government carries out studies for the construction of a liquefied gas terminal in the Giurgiulesti port to relieve dependence on Russian gas. Liquefied natural gas terminal could provide opportunities for natural gas supply to consumers in Moldova purchased in diverse countries (Algeria, Egypt, Qatar, etc.) and transported by ships of „river-sea” or „high-sea”. For example, France has four terminals of such kind.

As an example we tried to demonstrate how economic growth will be influenced by diversification of sources use.

Tabelul 3/ Table 3

**Estimările privind creșterea economică în cazul importului de GNL/
Estimates of growth in case of imports of LNG**

Anul/ Year	Creșterea economică (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 100% de la Gazprom/ Economic growth (%) relative to gas import in proportion of 100% from Gazprom	Creșterea economică (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 90% de la Gazprom și 10% LNG/ Economic growth (%) relative to gas import in proportion of 90% from Gazprom and 10% LNG	Creșterea economică (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 79% de la Gazprom și 21% LNG/ Economic growth (%) relative to gas import in proportion of 100% from Gazprom 79% from Gazprom and 21% LNG	Creșterea economică (%) asociată cu importul de gaz în proporție de 50% de la Gazprom și 50% LNG/ Economic growth (%) relative to gas import in proportion of 50% from Gazprom and 50% LNG	Creșterea economică (%) asociată cu importul de LNG în proporție de 100%/ Economic growth (%) relative to gas import in proportion 100% LNG
2015	5	5,23	5,9	5,9	5,9
2016	5	5,01	5,04	5,2	5,3
2017	5	5,01	5,04	5,2	5,3

Sursa: Elaborat de autor. Drept bază de calcul s-a luat o sporire a PIB-lui cu 5%/

Source: Developed by the authors. A 5% GDP increase was taken as basis for calculation

România are, de asemenea, în plan realizarea unui terminal de gaze lichefiate. Gazele ar urma să provină din Azerbaidjan, lichefiate în Georgia, apoi transportate cu vase speciale la Constanța. În portul românesc, vor fi regazificate și încărcate pe conducte, pentru a ajunge în restul Europei. În acest context, Azerbaidjanul este un partener strategic pe segmentul energetic pentru UE, iar România are un rol semnificativ ca prim-punct de conectare a gazului azer cu consumatorii europeni. Azerbaidjanul este un producător cu creștere rapidă și exportator de energie, care este considerat ca una dintre principalele puteri energetice regionale în spațiul bazinului Caspic 20. Acest nou proiect, recent demarat de autoritățile din cele trei țări, a fost denumit AGRI. Concomitent, Ucraina a anunțat că analizează posibilitățile tehnice de construire a unui terminal de gaze lichefiate, de mare capacitate, în regiunea portului Odesa.

Odată ce portul din Constanța urmează să fie punctul de conexiune a gazului azer cu consumatorii europeni, apar oportunități de extindere a proiectului și în favoarea Republicii Moldova. În acest context, portul Giurgiulești ar putea fi una dintre principalele stații de GNL, aprovizionarea realizându-se din Constanța cu vase de tip „râu-mare”, iar re-gazificarea se poate realiza printr-o stație construită în port, de unde se vor alimenta conductele naționale. Acesta poate fi un pas important în asigurarea stabilității în sectorul energetic al țării constituind o alternativă la conductele de gaz din Rusia. În acest context, R. Moldova trebuie să inițieze negocierile cu Azerbaidjanul, Georgia și România și să stabilească posibilitățile care să permită Moldovei să se implice în proiectul AGRI. Inițial, proiectul se arată a fi foarte reușit. Cu toate că memorandumul de transport al gazelor dintre Azerbaidjan – Georgia – România a fost semnat, și Uniunea Europeană și-a exprimat interesul în acest proiect, calificându-l complementar proiectului Nabucco, proiectul AGRI ar putea întâlni dificultăți din cauza conflictului dintre Rusia și

Romania is also planning to build a liquefied gas terminal. The gas would come from Azerbaijan, Georgia; it would be liquefied and then transported by special vessels in Constanta. The resources would be provided with gas and loaded on pipelines in the Romanian port to get the rest of Europe. In this context, Azerbaijan is a strategic partner for the EU in the energy sector, while Romania has a significant role as a first point of connection of Azerbaijani gas to European consumers. Azerbaijan is a rapidly growing manufacturer and exporter of energy, which is considered as one of the main regional Caspic 20 energy power pool space. This new project recently launched by the authorities of the three countries, was named AGRI. Simultaneously, Ukraine announced that it examines the technical feasibility of constructing a liquefied gas terminal of high capacity in Odessa port region.

As the port of Constanta will be the connection point of Azerbaijani gas to European consumers, there are opportunities to expand the project also for Moldova. In this context, Giurgiulesti could be one of the main stations LNG supply realizing Constanta with vessels of „river-high” and re-gasification can be achieved through a station built in the harbour where the national pipes would load. It can be an important step in ensuring stability in the country's energy sector constituting an alternative to Russian gas pipelines. In this context, Moldova should initiate negotiations with Azerbaijan, Georgia and Romania to establish possibilities for allowing Moldova to participate in the AGRI project. Initially the project seems very successful. However, although the memorandum on gas transportation between Azerbaijan – Georgia – Romania was signed, and after the European Union has expressed interest in this project, qualifying complementary to Nabucco, Georgia AGRI project might encounter difficulties due to its relationship with Russia which is the third largest producer of oil and gas from the Caspian

Georgia, care este al treilea producător de petrol și gaze naturale din regiunea Mării Caspice, fiind întrecut doar de Azerbaidjan și Kazahstan.

Luând în considerare prețul mai mic al GNL, în comparație cu cel al gazului natural, în cazul orientării spre aprovizionarea cu GNL, R. Moldova ar putea obține avantaje substanțiale. Ipotetic, aprovizionarea Moldovei cu GNL poate fi realizată pe două căi:

1. Construcția unei instalații de delichefiere – la Giurgiulești;
2. Conectarea la rețeaua de gazoducte a României în cazul construcției instalațiilor de delichefiere la Constanța.

Prima variantă implică costuri ridicate la etapa construcției instalației, ce variază între 2-4 miliarde de euro. Costurile prea mari ne fac să privim acest proiect ca pe unul ce poate fi realizat doar într-o perspectivă destul de îndepărtată.

În acest context, o variantă viabilă de aprovizionare a Moldovei cu GNL rămâne conectarea la sistemul de gazoducte român. În cazul unui scenariu optimist, o posibilă dare în exploatare a instalației de delichefiere în Constanța, poate fi realizată în termen de 2-3 ani.

Concluzie

R. Moldova trebuie să se orienteze nu numai spre diversificarea aprovizionării cu gaze naturale, dar și la reducerea prețului acestora, deoarece tariful gazelor generează, nemijlocit, creșterea economică și inflația.

region, being surpassed by Azerbaijan and Kazakhstan.

Taking into consideration the lower price of LNG in comparison to natural gas, if it orients to LNG supply, Moldova could gain substantial benefits. Hypothetically Moldova LNG supply can be accomplished in two ways:

1. Construction of liquefying facilities in Giurgiulești;
2. Connection to the Romanian pipeline in case of liquefying installations is established in Constanta.

The first option involves high costs during facility construction stage, which varies between EUR 2-4 billion. The high costs make us look at this project as at one that can only be achieved in a rather distant perspective of time.

In this context, a viable alternative supply for LNG Moldova remains Romanian pipeline system connection. In an optimistic scenario, the possible commissioning of the liquefying plant in Constanta can be achieved within 2-3 years.

Conclusion

The Republic of Moldova should focus not only to the diversification of gas supplies, but also on fostering their better prices, because gas tariffs directly impact the economic growth and inflation.

Bibliografie/Bibliography:

1. Legea nr. 123-XVIII din 23.12.2009 cu privire la gazele naturale. Monitorul Oficial nr.23-24/31 din 12.02.2010;
2. Hotărârea de Guvern nr. 1492 din 28.12.2001 cu privire la aprobarea Programului de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2005;
3. Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 360 din 11 aprilie 2000 cu privire la adoptarea Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2017;
4. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova „Cu privire la reorganizarea și privatizarea sectorului de gaze” nr. 1556-XIV din 26.02.1998;
5. Legea „Cu privire la transportul prin conductele magistrale” nr. 592-XIII din 26.09.1995.
6. Legea „Cu privire la proiectul individual de restructurare a întreprinderilor din sectorul electroenergetic” nr. 223-XiX din 23.12.1998;

7. Hotărârea ANRE „Cu privire la aprobarea Regulamentului pentru furnizarea și utilizarea gazelor naturale” nr. 415 din 25.05.2011;
8. Raport ANRE pe anii, 2012, 2014 - www.anre.md;
9. Raportul situației macroeconomice a RM, expert grup, prezentat la conferința MACRO 2014;
10. Raport privind activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2014 - <http://www.anre.md/files/raport/RAPORT%20de%20activitate%202014.pdf>
11. FRĂSINEANU P., *Managementul de distribuție a gazelor naturale în Republica Moldova* ;
12. MUNTEAN Ion, *Vulnerabilitatea economiei naționale la scumpirea gazelor naturale* - http://old.viitorul.org/public/3615/ro/Policy%20Brief_SCUMPIREA%20GAZELOR.pdf
13. BÎCOVA, E., *Мониторинг индикаторов энергетической безопасности*, 2008 și din „Raportul despre activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2009”, preluat de pe <http://www.anre.md/>